

UDK

Др Ђорђе Сараја

адвокат у Београду

НЕДОСЛЕДНОСТИ У ОДЛУКАМА ДОМАЋИХ СУДОВА – ЛИШЕЊЕ ПРАВА НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Сажетак

У чланку се разматра питање недоследности у одлукама домаћих судова и констатује да се суђење не може сматрати правичним ако судови у истим случајевима одлучују на различит начин. Аутор износи став да у таквим случајевима судови крше међународноправне и уставне норме и принципе владавине права и правне државе, те стварају правну несигурност и директно угрожавају право на правично суђење и право на једнакост пред судом.

Кључне речи: правна сигурност, владавина права, право на правично суђење, независност судства, право на једнакост пред судом

1. Правна сигурност

Поред забране ретроактивне примене закона и предвидивости санкције за противправну радњу, правна сигурност значи и то да се свако може поуздати у предвидивост важећих законских норми уопште. Предуслов за остваривање правне сигурности је хармонизација правних прописа и уједначеност судске праксе. У односу на правосуђе, уједна-

ченост судске праксе значи константност и једнако поступање у истим случајевима. То је гаранција да се судске одлуке не доносе арбитрарно и да свако може да очекује иста решења у истим случајевима. Зато неједнако поступање судова у истим случајевима резултира правном несигурности, а последица правне несигурности је неповерење у правосуђе.

II. Независност судства

Владавина права подразумева независну судску власт. Независност судства је институционална и персонална.

Институционална независност значи самосталност судства према законодавној и извршној власти, политичким странкама и интересним групама.

Персонална независност подразумева слободу судија да непристрасно пресуђују на основу личне оцене чињеница и схватања закона, без притисака и интервенције. Међутим, ни институционална ни персонална независност не дају право да судови у истим случајевима доносе различите одлуке. Судија је независан од утицаја, али је обавезан да примењује закон сходно садржају правне норме и њеном циљу. Ово је принцип познат још из античког доба. По Платону, нико не може да буде изнад закона, па зато и највиша власт мора бити подређена закону, који је господар и управљач у држави. Зато је искључено да се различито одлучује у истим случајевима. Таквим поступањем суд би се ставио изнад устава и закона, што је недопустиво, јер представља негацију једног од основних принципа владавине права и правне државе.

Наш правни систем је систем писаног права. Стварање правних норми је у домену законодавне власти, а њихова примена у домену судске. Према томе, судија не ствара право; он га примењује. Елементарна логика своди се на то да, ако је иста правна норма у истим случајевима различито примењена, једна од тих одлука није законита. Тиме се, институционално, од стране суда, легализује неправда.

III. Право на правично суђење

Пресуђивање на недоследан начин у истим случајевима значи лишење права на правично суђење. Право на правично суђење је део корпуса људских права, гарантовано међународноправним нормама и Уставом Републике Србије.¹ Општа декларација о људским правима

¹ Устав Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 98/2006.

одређује да „*свако има пошћуно једнако право на правично јавно суђење пред независним и непристрасним судом који ће одлучити о његовим правима и обавезама, и основаности сваке кривичне оптужбе против њега*”.²

Право на правично суђење потврђено је Међународним пактом о грађанским и политичким правима:

„Сви су пред судом једнаки. Свако има право на правично и јавно суђење од стране надлежног, независног и непристрасног суда, установљеног законом, који ће одлучивати било о основаностима какве оптужбе кривичноправне природе против њега, било у споровима о његовим правима и обавезама грађанске природе”.³

Право на правично суђење потврђено је и Конвенцијом о заштити људских права и основних слобода (позната као Европска конвенција о људским правима):

„Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама или о кривичној оптужби против њега, има право на правичну и јавну расправу пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона”.⁴

У складу са наведеном међународноправном регулативом и Устав Републике Србије прописује:

„Свако има право да независан, непристрасан и законом већ установљен суд, правично и у разумном року, јавно расправи и одлучи о његовим правима и обавезама, основаности сумње која је била разлог за покретање поступка, као и о оптужбама против њега”.⁵

IV. Једнакост пред судом

Једнакост пред судом је предуслов за правично суђење.

На међународноправном нивоу једнакост пред судовима гарантована је Општом декларацијом о људским правима која подвлачи да су

² Општа декларација о људским правима, члан 10. став 1 (*Universal Declaration on Human Rights*), усвојена и проглашена резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација 217 А (III) од 10. децембра 1948. године, *UN Doc. A/810 at 71 (1948)*.

³ Међународни пакт о грађанским и политичким правима, члан 14. став 1 (*International Convention on Civil and Political Rights*), додаток резолуцији Генералне скупштине Уједињених нација 2200 А (XXI) од 16. децембра 1966. године, ступио на снагу 23. марта 1976. године, *UN Doc. A/6316 (1966)*, *UNTS 171*, *Службени лист СРФЈ – Међународни уговори*, бр. 7/71.

⁴ Конвенција о заштити људских права и основних слобода, члан 6. став 1 (*Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*), од 4. новембра 1950. године, ступила на снагу 3. септембра 1953. године; текст Конвенције измењен у складу са Протоколом II, *Службени лист СЦГ – Међународни уговори*, бр. 9/2003, 5/2005, 7/2005 – испр., *Службени гласник РС – Међународни уговори*, бр. 12/2010; *ETS No. 005*.

⁵ Устав Републике Србије, члан 32. став 1.

„[с]ви [су] *п*ред законом једнаки и имају *п*раво, без икакве разлике, на једнаку заштитиу закона...”,⁶ те Међународним пактом о грађанским и политичким правима који истиче да су „[с]ви [су] *п*ред судовима једнаки...”.⁷

И Уставом Републике Србије гарантује се једнакост пред судовима:

„Јемчи се једнака заштита права пред судовима и другим органима, имаоцима јавних овлашћења и органима аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе”.⁸

Ако се у истим случајевима одлучује на различит начин, тиме се крши и ово међународноправно и уставом гарантовано право.

V. Закључак

Суђење се не може сматрати правичним ако судови у истим случајевима одлучују на различит начин. Такво суђење је резултат арбитражности, а арбитражност искључује правичност. Ако поступају на такав начин, судови крше међународноправне и уставне норме и принципе владавине права и правне државе. У таквој ситуацији постојање писаних закона представља само привид права и законитости, чиме се доводи у питање легитимитет правног поретка.

Dorde Sarapa, PhD

attorney at law in Belgrade

INCONSISTENCY AMONG DECISIONS OF DOMESTIC COURTS – DEPRIVATION OF RIGHT TO FAIR TRIAL

Summary:

In the article the issue of inconsistency in judicial decisions is analyzed; it is averred that different decisions of the courts in the identical cases cannot be considered as example of fair trial. The author advocates the position that in such cases the courts violate the rules of international laws, constitutional norms, and principles of rule of law, thus creating legal uncertainty and directly endangering right to fair trial and right to equality before courts.

Key words: legal certainty, rule of law, right to fair trial, independence of judiciary, right to equality before courts

⁶ Општа декларација о људским правима, члан 7.

⁷ Међународни пакт о грађанским и политичким правима, члан 14. став 1.

⁸ Устав Републике Србије, члан 36. став 1.